

نقد و ارزیابی کتاب راهنمای بازارهای مالی

سیدنظام الدین مکیان*

مهلا مکی*

چکیده

این کتاب معنای بازار و کارکردهای دقیق آنرا مورد بررسی قرار داده است. بحران‌های اعتباری و مالی، خطر ناپایداری بازارها را به وضوح نشان داده‌اند، در بازارهای مالی کوچکترین نوسانات قیمت‌های بازار این قابلیت را دارند که تأثیر عمیقی بر اقتصاد کشورها، کسب و کارها و سرمایه‌گذاران نهادی مانند صندوق‌های بازنشستگی بگذارند. در این میان، سرمایه‌گذاران فردی نیز با ابزارهای مالی بسیار گوناگونی مواجه هستند که شناخت آن روز به روز دشوارتر می‌شود. حال آن که کاربست هوشمندانه امکانات بازارهای مالی همه آن چیزی است که نتیجه متفاوت را رقم می‌زند. کتاب راهنمای بازارهای مالی، کتابی است که به روشنی درباره بازارهای متفاوت توضیح می‌دهد. این کتاب با نگاهی تازه پا را از بازارهای اوراق قرضه و سهام فراتر می‌گذارد و اهداف و امکانات بازارهای آتی^۱ و اختیار معامله^۲ را تبیین می‌کند. بنابراین، برای هر کسی که می‌خواهد درک بهتری از نحوه عملکرد بازارهای مالی و ابزارهای معاملاتی داشته باشد راهنمای بازارهای مالی منبعی غنی خواهد بود. علت انتخاب کتاب برای بررسی، اهمیت موضوع بازارهای مالی می‌باشد که در این کتاب به ابزارهای بازار و اصطلاحات و اصولی پرداخته شده که هر فعال اقتصادی باید آنها را بداند. این نقد به ارزیابی روش شناختی گزاره‌های تحلیلی کتاب می‌پردازد.

کلیدواژه‌ها: اقتصاد مالی - بازارهای مالی - ابزارهای مالی - بحران مالی

* عضو هیات علمی دانشگاه یزد : nmakiyan@yazd.ac.ir

* دانشجوی دوره کارشناسی ارشد دانشگاه یزد: mahlamaki552@gmail.com

¹Futures
²Options

۱. معرفی و توصیف اثر

کتاب راهنمای بازارهای مالی شامل معرفی مؤلف، پیشگفتار و چهار فصل است. در پیشگفتار که به قلم مسعود خوانساری-رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران و مدیر مسئول ماهنامه آینده نگر-می باشد بیان شده است که: در اقتصاد ایران مفهومی که به شدت مورد خدشه قرار گرفته، بازار است. مهمترین درد اقتصاد ایران طی چند دهه گذشته بی توجهی به معنای بازار بوده است. وقتی این اصل را نادیده گرفتیم، در نتیجه رقابت و شفافیت را از دست داده‌ایم و در چنین فضایی هم فساد، دامن گیر اقتصاد ایران شده است. اقتصاد ایران برخلاف آنچه در اسناد بالادستی اشاره شده، به سمت تبدیل شدن به اقتصاد اول منطقه میل نکرده و عملاً ترکیه و کشورهای حوزه خلیج فارس از ما پیشی افتاده‌اند، در حالی که مزیت‌های زیر ساختی و ذاتی اقتصاد ایران از تمامی این کشورها بیشتر است. کتابی که پیش روی ما قرار گرفته از این منظر دارای اهمیت است که معنای بازار و کارکردهای دقیق آن را موشکافانه مورد بررسی قرار داده و نشان می‌دهد بدون اتکاء به اصل تجارت آزاد نمی‌توان در دنیای معاصر اقتصاد، کاری از پیش برد، زیرا دلیل اصلی همان نادیده‌گیری منطقی مهم است که اقتصاد به کمک بازار و به اتکای بازار پیش می‌رود و بی‌توجهی به معنای رقابت همین وضعیتی را رقم می‌زند که اکنون در آن قرار داریم.

کتاب در فصل اول با عنوان چرا بازارها اهمیت دارند؟ به ابزارهای بازار و اصطلاحات و اصولی پرداخته که هر فعال اقتصادی باید آن‌ها را بداند. اینکه بازارها تأثیری گسترده بر زندگی مدرن دارند، چیز تازه‌ای نیست، حال آنکه معانی ضمنی آن اغلب مبهم و معمولاً منسوخ هستند. در این فصل به اشکال متفاوت بازارهای مالی و عملکرد گوناگون آنها می‌پردازد. در فصل دوم، با عنوان بازارهای تبادل ارز فارکس پیش زمینه‌ای از بازارهای ارزی که محل تعیین نرخ‌های تسعیر هستند، مورد بررسی قرار گرفته است. سایر بازارهای مالی، جملگی بر بازارهای تبادل ارز مبتنی هستند. این بازارها به طور مستقیم بر الگوی معاملات خارجی یک کشور تأثیر می‌گذارند، جریان سرمایه‌گذاری‌های بین‌المللی را هدایت و نرخ‌های تورم و بهره داخلی را تحت الشعاع قرار می‌دهند. بازارهای تبادل ارز در هر گوشه‌ای از جهان و با هر واحد پولی فعال هستند. می‌توان گفت که این بازارها، بزرگ‌ترین بازار مالی

همه دوران را تشکیل می‌دهد که در این فصل به طور گسترده راجع به آن بحث می‌شود. فصل سوم با عنوان بازارهای پول به طور خاص به بازارهای فاینانس کوتاه مدت پرداخته است. اصطلاح بازار پول دلالت بر شبکه‌ای از شرکت‌های سهامی، نهادهای مالی، سرمایه‌گذاران و دولت‌هایی دارد که با جریان سرمایه‌های کوتاه مدت درگیر هستند. بازارهای پول در واقع سازوکاری هستند که وام‌گیرندگان و سرمایه‌گذاران را بدون واسطه‌گری به نسبت پرهزینه بانک‌ها در کنار هم گرد می‌آورند که به بررسی این بازار در این فصل پرداخته می‌شود. فصل چهارم با عنوان بازارهای قرارداد آتی و اختیار معامله نیز بر قراردادهای آتی تمرکز دارد. هدف بازارهای قرارداد آتی و اختیار معامله، حفاظت در مقابل زیان‌های محتمل در دنیایی که در آن قیمت‌ها به طور مداوم در حال تغییر است، می‌باشد. این قراردادها در واقع به معنای توافق برای خرید یا فروش یک محتوای معاملاتی در آینده، با بهایی مشخص یا تحت شرایط مشخص هستند. قراردادهای آتی و اختیار معامله، در دو شکل اصلی عرضه می‌گردند که در این فصل، تنها به قراردادهای استاندارد شده‌ای که در بورس‌ها مورد معامله قرار می‌گیرند، پرداخته می‌شود.

۲. ارزیابی شکلی اثر

برای طراحی روی جلد کتاب از نماد خرسی یا گاوی استفاده شده است؛ اصطلاحی رایج میان سرمایه‌گذاران است که نشان می‌دهد بازار یا سهام مربوطه در روند صعودی است یا نزولی. بازار خرسی یا **Bear Market** به روند نزولی گفته می‌شود و بازار گاوی یا **Bull Market** به روند صعودی گفته می‌شود. دلیل این نام‌گذاری به نحوه مبارزه خرس و گاو بر می‌گردد، چراکه خرس در هنگام مبارزه از بالا به پایین ضربه می‌زند و به همین دلیل نشان از روند نزولی دارد و گاو برای شاخ زدن از پایین به بالا ضربه می‌زند که سنبلی از روند صعودی است. این اصطلاح عموماً برای کلیت بازار و شاخص استفاده می‌شود. که طراحی، به خوبی بیانگر این موضوع با عنوان کتاب می‌باشد.

کتاب از لحاظ زبان نوشتاری و قواعد ویرایش خالی از اشکال نیست که به برخی از آنها اشاره می‌کنیم. در برخی موارد متن دارای اشتباهات تایپی می‌باشد، صفحه ۸ (تجربه)، صفحه ۱۰ (پورور)، صفحه ۲۴ (مکزیکالف)، صفحه ۷۹ (میان‌آن‌چه)، صفحه ۱۱۰ (جزئی)، صفحه ۱۹۰ (ک‌آم‌یکس) و نیز به صورت مکرر اشتباهاتی نظیر موارد ذیل استفاده گردیده است: صفحه ۱۱ (ماهی‌ای)، صفحه ۲۰ (اعتباری‌ای)، صفحه ۲۳ (سرمایه گذاری‌ای)، صفحه ۲۷

(مالیاتی‌ای)، صفحه ۳۰ (مالی‌ای)، صفحه ۳۷ (ارزی‌ای)، صفحه ۴۲ (خارجی‌ای)، صفحه ۷۵ (بانک مرکزی‌ای)، صفحه ۱۸۹ (نگرانی‌ای).

همچنین، عدم رعایت اصول شماره گذاری به صورت زیر بخشی: تیرهای هر فصل از اصول شماره گذاری به صورت زیر بخشی استفاده نشده و تنها به صورت تیر اصلی بیان شده است که از اصول و طراحی کتب علمی خارج است.

۳. ارزیابی محتوایی اثر

این اثر از لحاظ محتوایی نیز دارای نقدهایی می‌باشد که عمده‌ترین آن‌ها بیان می‌گردد. باتوجه به موضوع کتاب انتظار بر آن است که بازار سرمایه و بازار بیمه به عنوان دو بخش مهم و تاثیرگذار در بازار مالی در بخش‌های مجزا مورد بررسی قرار گیرند، این در حالی است که این دو بخش، در فصل چهارم، با عنوان بازارهای قرارداد آتی و اختیار معامله مورد بررسی قرار گرفته است. بازار سرمایه، شامل بازار بورس و فرابورس، بخش مهمی از بازارهای مالی است که در مقابل بازار پول، جایی برای تامین بلندمدت سرمایه شرکت‌ها است. در واقع بازار سرمایه واسطه‌ای برای تخصیص وجوه بلندمدت به منظور تشکیل دارایی‌های سرمایه‌ای است. همچنین در بازارهای بیمه موسسات بیمه اقدام به ارائه خدمات مالی با هدف پوشش ریسک افراد حقیقی و حقوقی می‌نمایند. بنابراین بازار سرمایه و بازار بیمه باید به عنوان دو بخش مهم در بازارهای مالی در نظر گرفته، به طور مجزا مورد بررسی قرار گیرند.

در کتاب معرفی ابزارهای مالی به صورت پراکنده و ناقص انجام شده است. با توجه به این‌که ابزارهای مالی بخش مهمی از بازارهای مالی را به خود اختصاص می‌دهد، پرداختن به ابزارهای مرتبط با هر بخش بازار مالی ضرورت دارد. ابزارهای بدهی و ابزارهای حقوق مالکانه می‌تواند به عنوان تقسیم بندی کلی ابزارهای مالی در نظر گرفته شود. و در ادامه ابزارهای بدهی می‌تواند به دو گروه ابزارهای بدهی کوتاه‌مدت و بلندمدت تقسیم‌بندی شوند. پرداختن به ابزارهای مربوط به هر بخش از بازارهای مالی به طور کامل در هر بخش و پیش از ورود به بحث، به منظور آشنایی مخاطب با این ابزارها و اصطلاحات مربوط به آن، ضروری است.

تعیین قیمت یا ارزش بازاری اوراق بهادار مورد معامله در بازارهای یادشده و همچنین نحوه محاسبه نرخ بازده یا عایدی اوراق بهادار از یک طرف و الگوها و مجموعه ابزارهای مدیریت ریسک در نهادهای مالی از طرف دیگر شرط لازم برای موفقیت یک تحلیلگر مالی است. در این کتاب به جز مواردی که در قسمت بازار قرارداد آتی و اختیار معامله در باب قیمت‌گذاری بیان شده است، قیمت‌گذاری اوراق بهادار، مورد بررسی قرار نگرفته است.

۴. نتیجه گیری

از نقاط قوت این اثر میتوان به این موارد اشاره کرد: این کتاب داری موضوعات مهم در حوزه بازارهای مالی به شمار می‌رود. کتاب معنای بازار و کارکردهای دقیق آن را مورد بررسی قرار داده است و بحران‌های اعتباری و مالی، خطر ناپایداری بازارها را به وضوح نشان داده است. وجود ابزارهای مالی گوناگون و متنوع در بازار مالی و شناخت آنها انگیزش و مشارکت مردم را در تأمین منابع مالی فعالیت‌های اقتصادی بلندمدت به همراه می‌آورد. مطالعه سیر تاریخی بازار مالی در کشورهای پیشرفته و توسعه یافته نشان می‌دهد که این کشورها همواره سعی کرده‌اند که با انجام نوآوری‌های مالی در زمینه ابزارهای مالی، گونه‌ها و زمینه‌های به کارگیری ابزارهای مالی را گسترش دهند و از این طریق سرمایه‌های بیشتری را جذب کنند. کتاب راهنمای بازارهای مالی، سهولت شناخت این ابزارهای مالی را فراهم نموده و در توسعه هر چه بهتر بازارهای مالی کشور یاری رسانده است که به دنبال آن رشد و توسعه اقتصادی را تسهیل و تسریع می‌بخشد. از نظر سبک نگارش، پیوستگی مطالب به خوبی رعایت شده و مطالب به صورت واضح و شفاف بیان شده‌اند. در متن کتاب از مثال‌های کاربردی استفاده شده است که فهم مطالب برای مطالعه کنندگان با دانش مالی پایین‌تر، ساده‌تر نموده است. اما، به طور کلی متن از لحاظ روانی و فهم، قدری برای خواننده دشوار است و افرادی که با واژگان فنی بازارهای مالی آشنایی ندارند را به مشکل مواجه می‌کند.

به طور کلی آنچه که در نگارش کتاب جدید، مهم است این است که این کتاب‌ها باید اندیشه خواننده را به چالش طلبیده و یا دانش خواننده را بالا ببرد و پرسشی تازه ایجاد کند. در کتاب، نویسنده صرفاً آنچه را که موجود بوده است را به شکل دیگری عرضه نموده،

۵۰ تقدنامه اقتصادی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، دو فصلنامه، سال اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰، ۴۵-۵۰

مطلب جدید یا روش بدیعی جهت ارائه موضوعات مورد بررسی به کار نبرده است. این کتاب در مورد مطالب بیان شده منبعی ذکر نکرده است و در پایان نیز بخش منابع وجود ندارد.

کتابنامه

لویسنون، مارک، مترجم ساغر منشی (۱۳۹۷). راهنمای بازارهای مالی (چرا این بازارها به وجود می‌آیند و چگونه عمل می‌کنند؟)، تهران: انتشارات امین الضرب (انتشارات اصلی، **The Economist**).

